

leonid
šejkā

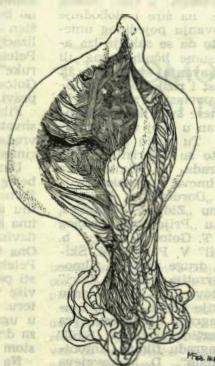
Ako totalna iluzija prostornosti obuhvata i sintetičke ukupno čulno iskustvo a pre svega optičko, kinetičko i taktilno, projektujući i svodeći sve na optički plan iluzije, u jednoj razuđenosti elemenata iluzije, u rasponu između površinske iluzije i iluzije prostora postoji ideo-taktilno iskustvo. Ova iluzija taktilnog stoji u jednom komplementarnom odnosu prema iluziji prostora. Iluzija materije takođe je u nekom odnosu i protivrečju s konkretnom materijom površine iluzije, s materijom pigmenta boje. Materija pigmenta-tečnog, pastožnog, glatkog, rapavog, matiranog ili sjajnog, iluziju materije predmeta — oblika podržava ili joj se suprotstavlja. Po formalnom iluzionističkom pravilu sugestija prostorne udaljenosti zahteva neprimetljivost pigmenta i zatim daje potiskuje iluziju materijalnosti. Po istoj formalnoj zakonitosti ono što je u iluziji prostornosti bliže površini platina, iluzionističkom ekranu likovarne, dopusta potenciranje slojeva pigmenta, kao samostalnog antiluzionističkog faktora. Prvi plan prostorne sucesije u iluziji prostora potiskuje čisto optičku sugestiju i potencira taktilnu. Taktilna sugestija prima se i dalje optički kao iluzija materije, a učinkom pigmenta koji u određenom stepenu pod vlast strukturalnost materije ima tendenciju da prede na čisto taktilnu sugestiju.

Jasno je da je pri isključenju iluzije prostornosti sa svim atraktivima (kao što su perspektiva) neizbežno dominira taktilna sugestija u rasponu od iluzije materije do konkrete materije. Uloga pigmenta se potencira i zahteva unošenje drugih materijala (pesak, gips, metal, staklo, tektile itd.)

Međutim, ako postoji iluzija prostornosti sa svim elementima imamo mogućnost kontinuiranog prelaza, uključujući sve konflikte i skokove, od čistog optičke sugestije, a time automatski uključujemo i kinetičku sugestiju. Prema tome, dobijamo jedno kompleksnije, konfliktna i protivčestvstvena bogatije tleće slike. Telo kada je iluzija materije i konkretna materija pigmenta u konfliktu i kontinuitetu sa iluzijom prostornosti, moguće je (podrazumevana juci) pored ovog formalnog i jedan kreativni cilj) dati sva bogatstvo materije u njenom postojanju i razlaganju, u njenoj nepridonosnoj i stalnoj promeni.

ILUZIJA VOLUMENA, ILUZIJA SVETLOSTI I ILUZIJA OBOJENOSTI

Svi ovi elementi iluzije predstavljaju sekundarne elemente u opštjoj iluziji prostornosti. Jedan principijelni konflikt u odnosu ovih elemenata može imati ishod u dominaciji jednog od njih ili

ILUZIJA MATERIJALNOSTI

ILUZIJA POKRETA

U opštem kontinuitetu razvija se plastično izražavanje, u rasponu od iluzionističkog slikarstva do dvodimenzionalne ili prostore plastičke fenomen pokreta i različitu ulogu u ukupnom plastičnom dejstvu. U procesu narastanja i opadanja uloge fenomena pokreta u plastiči možemo izdvojiti celine pozicije:

1. plastično dejstvo sa primatom statičnosti,
2. iluzija pokreta vezana za motiv figure i predmeta u pokretu,

3. optička iluzija pokreta,

4. uključivanje iluzije pokreta i prelazak na realni pokret u prostoru.

Izmene ovih osnovnih pozicija postoje prelazi i različite varijante u odnosu pokreta i plastične celine:

1. U prediluzionističkom slikarstvu i skulpturi — statične figure u frontalnoj simetriji (egipatska skulptura, vizantijsko slikarstvo);

2. iluzionističko slikarstvo i skulptura — mironi pokreti i stvari, simetrija u simetriji (klasična doba Grčke, rani renesans).

2a) Gestovi kao oblezljivi različiti psiholoških stanja i fizičke akcije, ravnoteža statike i pokrete, skala od spokojstva do konvulzije (visoki renesans).

2b). Dominacija uskobiljanja, konvulzivnih pokreta (kasna antika, barok, romantizam).

3. Sukcesija položaja posmatrajuća modela (kubizam).

3a). Hipertrofirana optička iluzija pokreta i brzine po uzoru na konematsku sucesiju trenutnih slika (futurizam).

3b). Sugestija pokreta kao otisk manuelnih pokreta pri sličnosti ili mehaničkih kretanja pigmenta po površini slike (ekspresionizam, akcijsko slikarstvo, eklektizam).

3c). Optički kinetička iluzija sa smanjenim ili progresivnim nivojem geometrijskih elemenata — modula (geometrijska apstrakcija, kinetička plastika).

4. Isključenje iluzije — objekti, plastične konstrukcije pokretane mehaničkim sredstvima i aparatu (mobilne skulptura, spacio dinamizam, luminoografsko slikarstvo itd.).

Realni pokret plastične učestvuje samo kao granicu iluzije, dok ovaj fenomen sam po sebi izlazi iz okvira ove teme.

Uključenje iluzije pokreta i prelazak na realnu prostornu dinamiku poriče osnovnu prirodu plastičnog da je kao materije i fenomen statično i neprekorno, a ne potrebne druge, već njihov sukob i saglasje, obrazuje na površini slike jedan kontinuitet različitih odnosa, stanja i ishoda konflikta, iako da svi zajedno bivaju podređeni zajedničkom jezgru slike, jezgru koje predstavlja ukupno organsko sadežstvo i smisao njihove fizikalnosti i njihovog sukoba.

U celovitom organizmu slike svaki od ovih elemenata iluzije elementi konkrete materijalnosti slike, koji je u konfliktu s drugim imaju istu šansu da pobedi, ali ni jedan ne isključuje i ne pobede druge, već njihov sukob i saglasje, obrazuje na površini slike jedan kontinuitet različitih odnosa, stanja i ishoda konflikta, iako da svi zajedno bivaju podređeni zajedničkom jezgru slike, jezgru koje predstavlja ukupno organsko sadežstvo i smisao njihove fizikalnosti i njihovog sukoba.

Iluzija pokreta u celovitom slici biva saobraćena, integrirana sa svim ostalim elementima iluzije.

Iluzija pokreta u ovakovoj slici, kao konkretna neprekornočnost imala svoju konkretnu pokretnost u katališanom pomeranju i pokretu pogleda po površini slike. Postoji

tada jedna mera dinamike i ravnoteže kao organski spoj pokreta motiva i optičke kinetičke iluzije u organizaciji plastičnog. Ne postoji tu ni dominacija uživljivosti ili konvulzivnog pokreta, ni dominacija statičnosti, već jedno pokretanje stvari, dakle, citava skala od nepomognosti do super brzine, gde super brzina zatvara a krug i optički se prima kao statičnost. Na taj način dajući pokret kao iluziju, daje se mogućnost daljnjeg osmisljenja pokreta, pokreta i prelaza u svim polarnim stvarima. Pokreti i prelazi različitih dinamika i frekvencija u tokovima, paralelnim ili ukrštenim, nisu sa svim uzajamnim odnosima. Iluzija pokreta koja se uključena u organizam slike prenosi na iluziju temporalnosti, vremenskih sucesija, u različitim nivoima materije, (recimo počevši od dugih geoloških procesa) u fizickom konkretnom smislu, na površini slike, je neizbežljivo jedna istovremenost. I to fenomenološko ograničenje jeste moguća moć dubokog seznanjenog poimiranja u prirodu vremena, u prirodu celine prostor — vreme.

ILUZIONISTICKI KONTINUM

Jedan usko tradicionalni pojam iluzionističkog prostora podrazumeva utisak dubine unutar okvira (rubova formata) slike, pri čemu je okvir neka vrsta kroz koji se posmatra sva iluzija. Međutim, formiranje nulte površine omogućuje da se ortogonalni kontinuum stvarno prenese od oka posmatrača do beskonacnosti u iluziji prostora. Nulta površina je u tom slučaju razgranite između iluzionističkog prostora u dubini slike (recimo minus prostora) i iluzionističkog prostora ispred slike (recimo minus prostora). Nulta površina time što ostaje konkretna površina slike (iluzionistički izjednačena sa projektnom površinom) kao iluzionističku površinu nosi iluziju minus prostora koji se iluzionistički poklapa sa konkretnim prostorom između slike i posmatrača. Nulta površina daleko moguća da se na celoj površini slike formira iluziju minus prostora. Ona, dakle, daje tu pravnu vezu i prožimanje iluzionističkog prostora slike (u slici i izvan slike) i konkretnog prostora u okolini slike (arhitekturu). Nulta površina, koja pretvara konkretni prostor u iluzionistički, može da se smanjuje, sužava prema rubovima formata iluzionističkog prostora slike kao sastavni deo konkretnog prostora izvan slike.

Da bi se ispunio uslov ove veze, neophodno je da se sama projektna površina sa svojim tehničkim elementima — oblikom formata, dimenzijama i formom i položajem u prostoru uzme kao privredni početak podatak konstruisanju iluzije prostora. Pored tog i pravac pogleda, ugao između pravca i ravnih projektnih površina, kao i distanca posmatrača sa slike, očoci od kojih zavisi ova konstrukcija iluzije. Ako je pravac pogleda upravljen na projektnu površinu onda je i pravac iluzionističkog prostora kontinuumu orijentiranu prema upravljanju na projektu iluzije.

Perspektivna konstrukcija, kao prvi element iluzije prostora, jeste u principu konstrukcije frontalne perspektive.

Projektna površina kada postaje iluzionistička površina (nosilica iluzije prostora) iluzionistički iščezava, a samo rubovi projektnih površina (okvir slike) ostaju iluzionistički u konkretnom prostoru. Dakle, ortogonalni konti-

nuum u dubini slike počinje od ovih rubova projektne površine — okvira slike. Ako rubove formata pretvorimo u površinu, okvirnu površinu koja je početna ravan u beskonačnoj sucesiji ravnih iluzionističkih prostora u dubini. Ova površina iluzionistički (njednim sredstvom iluzije) ne odstupa od ravnih projektnih površina, odnosno od ravnih u konkretnom prostoru. Tačko je ona razgranite konkretnog prostora i iluzionističkog prostora. Bog toga je nazivamo NULTA POKRETA. Međutim, formiranje nulte površine omogućuje da se ortogonalni kontinuum u dubini produži ispred projektnih površina (površine slike), prema posmatraču, to znači da se iluzionistički prostor useće u konkretni prostor posmatrača. Sada je tek ortogonalni kontinuum stvarno prenese od oka posmatrača do beskonacnosti u iluziji prostora.

Nulta površina je u tom slučaju razgranite između iluzionističkog prostora u dubini slike (recimo minus prostora) i iluzionističkog prostora ispred slike (recimo minus prostora).

Nulta površina time što ostaje konkretna površina slike (iluzionistički izjednačena sa projektnom površinom) kao iluzionističku površinu nosi iluziju minus prostora koji se iluzionistički poklapa sa konkretnim prostorom između slike i posmatrača.

Nulta površina daleko moguća da se na celoj površini slike formira iluziju minus prostora. Ona, dakle, daje tu pravnu vezu i prožimanje iluzionističkog prostora slike (u slici i izvan slike) i konkretnog prostora u okolini slike (arhitekturu).

Nulta površina je istovremeno konkretna površina i iluzionistička površina može nositi potenciranu iluziju materije ili potenciranu iluziju konkretnog materijala.

Kao likovna tema nulta površina može biti nimenovana, indiferentna, prema motivu slike ili (što je logičnije) može biti uključena kao motiv u ukupni motiv slike (Mesina „Sveti Jeronim“). Zapravo tek tada, integrirano sa likovnom i literarnom temom, osmišljeno celovitom sadržajem slike ovo formalno sredstvo (totalna iluzija) dobija svoje opravdane.

Nulta površina kao istovremeno konkretna površina i iluzionistička površina može nositi potenciranu iluziju materije ili potenciranu iluziju konkretnog materijala.

Teorijski nulta površina je frontalno proizvedena na površine (zida, plafona itd.) na koje je slike postavljene, odnosno, izvan formata slike.

Nulta površina kao istovremeno konkretna površina i iluzionistička površina može nositi potenciranu iluziju materije ili potenciranu iluziju konkretnog materijala.

Realni pokret plastične učestvuje samo kao granicu iluzije, dok ovaj fenomen sam po sebi izlazi iz okvira ove teme.

Uključenje iluzije pokreta i prelazak na realnu prostornu dinamiku poriče osnovnu prirodu plastičnog da je kao materije i fenomen statično i neprekorno,

a ne potrebne druge, već njihov sukob i saglasje, obrazuje na površini slike jedan kontinuitet različitih odnosa, stanja i ishoda konflikta, iako da svi zajedno bivaju podređeni zajedničkom jezgru slike, jezgru koje predstavlja ukupno organsko sadežstvo i smisao njihove fizikalnosti i njihovog sukoba.

Iluzija pokreta u celovitom slici biva saobraćena, integrirana sa svim ostalim elementima iluzije.

Iluzija pokreta u ovakovoj slici, kao konkretna neprekornočnost imala svoju konkretnu pokretnost u katališanom pomeranju i pokretu pogleda po površini slike. Postoji

realni pokret plastične učestvuje samo kao granicu iluzije, dok ovaj fenomen sam po sebi izlazi iz okvira ove teme.

Uključenje iluzije pokreta i prelazak na realnu prostornu dinamiku poriče osnovnu prirodu plastičnog da je kao materije i fenomen statično i neprekorno,

a ne potrebne druge, već njihov sukob i saglasje, obrazuje na površini slike jedan kontinuitet različitih odnosa, stanja i ishoda konflikta, iako da svi zajedno bivaju podređeni zajedničkom jezgru slike, jezgru koje predstavlja ukupno organsko sadežstvo i smisao njihove fizikalnosti i njihovog sukoba.

Iluzija pokreta u celovitom slici biva saobraćena, integrirana sa svim ostalim elementima iluzije.

Iluzija pokreta u ovakovoj slici, kao konkretna neprekonočnost imala svoju konkretnu pokretnost u katališanom pomeranju i pokretu pogleda po površini slike. Postoji

nenad andrejević

SERENADA RUKOVANJU

Jedan tih dodir prostoru
rukom mojom —
rom negde zapali ljubomoru.
Dlan dlanu kaže mrzim.

Prsti se vitko izviju
krila ptice da dostignu.
Neko kaže jubljivenost
Dlan dlanu traži oproštaj.

Ruka mala ruci-malju
snagu polomi
da drugi prstom ljubac počake.
Dlan dlanu šalje poljubac.

I nestanu ruke voljom milovanje.
Jave se tica na bedrima.
Dlan dlanom čuti.
Snaga nestaje pre ponoci.

Ostaje samo zamisljeni stisak

ispisan u pesku pre oluje.

gojko đogo

10-74641679

PUT ZA NIGDELAND

Put svetlosti
Put umornih trgovaca
Put protiva i neboklona čeka
Uzalud mutne glave muče muku sveta

Bunike i ruže po nedrima riju

Isti koren različiti cveta

Neupućeni i svušni

Između dva svušna otrova u nesporazumu oko vrtia

Izgnanovo ne opravdava

Moguć je spas bez spasa

Lepiti vuku govođe u koje su okovani

To je naša iluzija

Oni su neoduvjiviji

Krv se lakše podnosi od snega

Konjanici na strazi Dobrog Šrca

Bacite kopja u klance na kojima ste čekali

Pobediće Hladna Glava

A nju će spržit sopstvena tamnica

Ovo je pesma u slavi feniksa

Peat pepetu sveta

Ako neko se sme

Ako se neko nuda

Naša tama grca za nama